

David Valls Botet
LES LENGÜES DE
L'ANACONDA

Pròleg de Toni Arbonès

XX
V I E N A
E D I C I O N S

WAMPAOAG: PODEM DIR QUE LES LLENGÜES MAI MOREN DEL TOT?

Tenen capacitat les llengües de ressuscitar? Parlem de la llengua wampanoag, que és una llengua nord-americana que pertany a la família de llengües algonquines, unes llengües que es parlen al centre i a l'est del nord de Nord-amèrica. Segons la Viquipèdia, hi ha 29 llengües que pertanyen a aquesta família, de les quals unes 17 ja s'han extingit i sis més estan a punt de fer-ho. Així que el panorama és força desolador.

A la llengua wampanoag també se la coneix com a *llengua massachusetts* i és la llengua que dona nom a l'estat dels Estats Units, que vol dir alguna cosa com 'lloc de la gran muntanya'.

Van ser els wampanoag els qui van topar amb els primers anglesos que van arribar a Amèrica del Nord per primer cop al segle XVII. En la llengua wampanoag es va imprimir la primera Bíblia, traduïda de l'anglès, a l'Amèrica del Nord. A més, per culpa o potser hauríem de dir gràcies als nombrosos litigis que van tenir els wampanoag amb els anglesos, hi ha molta literatura escrita en aquesta llengua. Moltes cartes, actes notariais, etc. Tot i aquesta activitat escrita tan densa, la llengua es va extingir a finals del segle XIX.

La qüestió és que ara fa uns anys, una dona dels wampanoag, la Jessie LittleDoeBaird, tenia uns somnis en què se li apareixien persones que parlaven en una llengua que ella no entenia, fins que un dia va pensar que potser aquelles persones parlaven en llengua wampanoag. Al cap d'un temps, el consell del poble es va reunir i va decidir enviar la Jessie LittleDoeBaird a un curs de lingüística per mirar

Wampanoag: podem dir que les llengües mai moren del tot? **43**

d'esbrinar què es podia recuperar de la llengua wampanoag. El curs es feia al Departament de Lingüística del MIT, a Boston, i un dels professors era en Ken Hale, un dels grans lingüistes del segle xx, no només pel que sabia sobre la ciència de la lingüística, sinó per la seva consciència en favor de les llengües minoritàries. El senyor Hale podia parlar llengües com el navajo, el warlpiri i el hopi, entre d'altres. Es podrien explicar coses d'aquest senyor, que va parlar en warlpiri, una llengua d'Àustràlia amb uns 2.500 parlants, a les seves filles que la tenen com a primera llengua.

La qüestió és que la Jessie LittledoeBaird, junt amb el senyor Ken Hale, i també gràcies a la Bíblia en wampanoag i a la resta de textos, va poder anar reconstruint la llengua wampanoag. Algunes paraules de la llengua també van ser reconstruïdes a partir de les llengües emparentades que encara es parlen. El resultat de tota aquesta feina és que la llengua ha estat reconstruïda totalment i que la Jessie LittledoeBaird va aprendre a parlar la llengua. Però el que fa que aquesta proesa s'acosti al miracle i que realment puguem dir que aquesta llengua ha ressuscitat és que la Jessie LittledoeBaird va tenir una filla i aquesta nena, després de més de 100 anys de la mort de la llengua, va ser la primera persona que la va tenir com a primera llengua. Molts membres dels wampanoag literalment s'han bolcat a aprendre-la, i en aquests moments ja compta amb uns quants parlants que la tenen com a segona llengua, però també amb uns quants nens que, a part de la filla de Jessie LittledoeBaird, l'han adquirida de petits gràcies a l'esforç i a la consciència dels seus pares. Realment emocionant.

En aquests moments, a part de les classes regulars que es fan per aprendre la llengua, es fan com una mena de colònies en wampanoag amb immersió lingüística on s'ensenya el wampanoag. Així que qui hi estigui interessat s'hi pot apuntar, ja que és obert a tothom; això sí, s'ha d'anar a Massachussets.

44 LES LLENGÜES DE L'ANACONDA

Hi ha un documental que es diu: *Às Nutayuneân*, en anglès *We still live here* ('Encara vivim aquí'), que parla de tota aquesta història. El recomano a tothom, és molt emocionant. De fet, aquest article s'inspira en el documental en qüestió.

En aquests moments hi ha un cert auge de recuperació de llengües natives als Estats Units. Hi ha llengües en processos de recuperació semblants, com ara l'ojibwe —una altra llengua algonquina com el wampanoag—, tot i que aquestes llengües, almenys les que he pogut comprovar, no havien arribat a l'extrem de desaparèixer com és el cas d'aquesta última.

És possible que molts de vosaltres en aquests moments estiguen pensant en d'altres llengües que s'han recuperat després d'haver desaparegut, segurament molts estareu pensant en l'hebreu. Bé, de forma ràpida, només puntualitzar que malgrat que l'ús social de l'hebreu havia desaparegut pràcticament del tot de feia molts segles, no n'havia desaparegut l'ús litúrgic, com també se'n conserven milers de textos de totes les èpoques que formen un corpus immens de la llengua. La creació de l'estat d'Israel va fer que els jueus de la diàspora tornessin a la terra promesa, i aquests jueus venien de molts llocs diferents, parlant llengües diferents: alemany, ídix, rus, hongarès, etc., i van trobar-se amb la necessitat de tenir una llengua comuna, que al mateix temps havia de ser la llengua del nou estat d'Israel. Un cas completament diferent dels wampanoag, ja que en aquest cas, entre molts factors, hi va intervenir la força d'un estat, que, en aquests cas, aquest estat també havia d'aprendre la llengua.

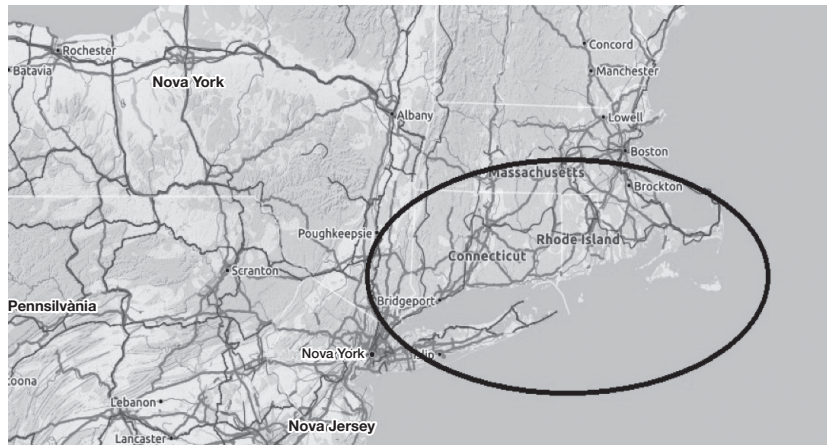
I per acabar, vull esmentar que algunes paraules del wampanoag van passar a l'anglès i fins i tot algunes van passar de l'anglès al català. Per exemple, algunes d'aquestes paraules són *mocassí*, *tomahawk* o *powwow*, entre d'altres, que no han sortit de l'anglès.

Per tant, amb la documentació adequada i una mica de força de

Wampanoag: podem dir que les llengües mai moren del tot? 45

voluntat, podem dir que les llengües mai moren del tot i que sempre es poden ressuscitar i poden tornar al carrer.

Àrea on viuen els wampanoag

Font: Open Street Maps.